

**Hetven évvel ezelőtt jelent meg
az első „Mezőgazdasági bakteriológia”
tan- és kézikönyv**

1906-ban Szegeden 142 oldal terjedelemben BEKE LÁSZLÓ tollából jelent meg az első magyar nyelvű „Mezőgazdasági bakteriológia” „gazdasági akadémiai hallgatók és gyakorlati gazdák részére”.

„Az utolsó évtized bakteriológiai kutatásainak eredményei nemcsak az elméletnek, hanem a gyakorlatnak is nagy szolgálatot tettek, melyeknek segítségével ma már nem egy — eddig előttünk rejtély gyanánt álló — nagyfontosságú kérdést sikerült megoldanunk. E kutatások eredményei, melyek a mezőgazdasággal és gazdasági iparágakkal gyakorlati összefüggésben állanak, hazai irodalmunkban egy önálló munka keretében összegyűjtve és feldolgozva nincsenek. Éppen ezért, úgy vélem, nem végzek felesleges és meddő munkát akkor, amidőn e könyv megírásánál azt a feladatot tűztem ki céloomul, hogy a rendelkezésre álló, különböző bel- és külföldi szaklapok hasábjain és munkákban eddig megjelent kutatások eredményeit saját megfigyeléseimmel kiegészítve sok helyen — ahol erre szükség mutatkozott — a kísérleteket ellenőrizve, az érdekeltek rendelkezésére bocsátom” — írja az Előszóban a szerző.

MIGULA, KRAMER, FISCHER, LAFAR, FRENDRICH, WINOGRADSKI, MEYER, SORAUER etc. mezőgazdasági mikrobiológiai jellegű könyvei után az alig egy-két évtizedes agrobakteriológiai kutatások eredményeit elsősorban német, francia és magyar szakirodalom alapján kritikailag feldolgozni, saját kísérletekkel kiegészíteni, az 1900-as évek elején olyan óriási munka volt, ami a hazai mezőgazdasági mikrobiológiai oktatást és a szakemberek információ szintjét a nemzetközi élvonalba csatlakoztatta.

A könyv stílusa világos, a mai olvasó részére is jól érthető, néhány régies szó vagy kifejezés ellenére.

Tartalmi vonatkozásokban pedig az akkori idők ismeretszintjét jól demonstrálja.

A könyv két részből áll, az 55 oldalas „Általános rész”-ből és a 76 oldalnyi

„Különös rész”-ből, mely utóbbi a mezőgazdasági mikrobiológia egyes ágainak speciális fejezeteit foglalja magába.

„Az Általános rész”-ben a bakteriológia történetét, a baktériumok élővilágban elfoglalt helyét, morfológiáját, fiziológiáját, rendszertanát, természetben való előfordulásukat, mesterséges tenyésztésüket és az ellenük való védekezést tárgyalja a szerző. Az első rész az „Enzimiek” fejezettel zárul.

A második, „Különös rész”-ben a „Nitrogén baktériumok” (I.) „Tejgazdasági baktériumok” (II.) és a „Növénybetegségek baktériumjai” (III.) fejezetek kerülnek megvitatásra.

A „Különös rész” több mint egyharmadában az első fejezetben a talaj-mikrobiológiában addig elért eredményeket (Nitrogén baktériumok) ismerteti a szerző és a „Nitrogényűjtők” (1) alfejezetben a szimbiotikus és a szabadon élő nitrogénkötést, illetve az abban résztvevő baktériumokat írja le, „Nitrogénbontók” (2) alfejezetben pedig a „teljes denitrifikáló képességűek” és a „részleges denitrifikáló képességűek”, azaz ammóniák képzők, nitrifikáló és denitrifikáló baktériumok kerülnek bemutatásra.

A második fejezet a „Tejgazdasági baktériumok”-at „A rendes tejbaktériumok” alfejezetben az a) tejsav, b) vajsav, c) alkohol képzőket továbbá „A kazein szétbontása”, „Tejhibákat előidéző baktériumok”, „A tej sterilizálása” c. alfejezeteket tárgyalja a szerző. A 3. fejezet a „Növénybetegségek baktériumjai”-t „A Gramineak betegségei”, „A gyök- és gumós növények betegségei”, „Konyhakerti növények betegségei” c. alfejezetekben ismerteti.

A könyv a mezőgazdasági bakteriológia (mikrobiológia) hazai fejlődésére gyakorolt hatását illetően felbecsülhetetlen értékű, és hasznosságát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy 1908-ban Debrecenben lényegesen bővített formában, 313 oldal terjedelemben másodszor is kiadták. A fentiekben ismertetett mindkét rész nagyobb lett, de érthetően a II. Speciális rész társszerzők bevonásával sokkal nagyobb mértékben megnövekedett két egészen új fejezettel is:

„Pathogén vagy kórnemző baktériumok” (GRATZ OTTÓ) és „Erjedési mikroorganizmusok” (SZÉLL LÁSZLÓ).

A talajmikrobiológiai fejezet kiegészült BEKE fehér- és sárgavirágú csillagfürt, szója és lóbab rhizobiumoltásos szabadföldi kísérleteinek eredményeivel és az erjedésekkel foglalkozó fejezetben a „cellulose erjedés” ha röviden is, de tárgyalásra került.

A szakirodalomban ez utóbbi második kiadást szokták idézni. A még mindig

„fiatal” mikrobiológia és mezőgazdasági mikrobiológia történetében a fentiekben ismertetett első kiadás is méltó helyet érdemel.

KECSKÉS MIHÁLY
MTA Talajtani és Agrokémiai
Kutató Intézete, Budapest

Érkezett: 1975. június 18.